

Geen trauma, wel tekorten

Heeft EMDR-therapie ook effect op herinneringen aan emotioneel misbruik en verwaarlozing?

TEKST: **Laurian Hafkemeijer** en **Ad de Jongh**

De prevalentiecijfers van psychisch trauma bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis zijn hoog. Het ligt daarom voor de hand om te onderzoeken of mensen met een persoonlijkheidsstoornis ook baat hebben bij EMDR-therapie. In eerder onderzoek werd vooral het effect van traumagerichte therapie onderzocht bij mensen met een PTSS en comorbide persoonlijkheidsproblematiek. In 2020 werd een studie gepubliceerd over de effectiviteit van EMDR-therapie bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis, waarbij PTSS juist werd uitgesloten (zie EM #24). Dit bood een goede gelegenheid om aan de hand van deze data te onderzoeken welk effect EMDR-therapie heeft op herinneringen aan emotioneel misbruik, verwaarlozing en andere typen aversieve gebeurtenissen.

Uit onderzoek onder mensen met een persoonlijkheidsstoornis blijkt dat zij in hun verleden niet alleen veelvuldig aan typische A-criteriawaardige gebeurtenissen, zoals seksueel en fysiek geweld, zijn blootgesteld geweest, maar dat dit ook geldt voor ervaringen met verwaarlozing (73, respectievelijk 82 procent; Battle e.a., 2004). Verschillende vormen van kindermishandeling worden in verband gebracht met latere problemen op het gebied van emotieregulatie, een risicofactor voor het ontwikkelen van persoonlijkheidsproblematiek.

Gezien het relatief hoge niveau van blootstelling aan aversieve gebeurtenissen in de kindertijd is het interessant om te onderzoeken of het verwerken van herinneringen aan deze gebeurtenissen een gunstig effect heeft op symptoomclusters die vaak geassocieerd zijn met persoonlijkheidsstoornissen, zoals problemen met de emotieregulatie, een negatief zelfbeeld, sociale

isolatie en interpersoonlijk wantrouwen. Het effect van trauma-gerichte therapieën is zoals gezegd vooral onderzocht bij mensen met PTSS, waarbij symptomen van een persoonlijkheidsstoornis comorbide waren (Slotema e.a., 2020). Er is daarentegen betrekkelijk weinig bekend over de effectiviteit van traumagerichte therapieën ten aanzien van herinneringen aan gebeurtenissen die niet voldoen aan het A-criterium van PTSS, zoals emotionele verwaarlozing en emotioneel misbruik.

De resultaten van een vorig jaar gepubliceerde, in Nederland uitgevoerde, gerandomiseerde effectstudie waarin 49 patiënten met een persoonlijkheidsstoornis, zónder PTSS, vijf sessies EMDR-therapie aangeboden kregen, was in dit opzicht een uitzondering (Hafkemeijer e.a., 2020). De resultaten lieten zien dat het desensitiseren van herinneringen aan aversieve gebeurtenissen met behulp van EMDR-therapie tot een significante algehele vermindering van symptomen leidde.

Onderzoeksvraag

Omdat in het traumaveld soms wordt gesuggereerd dat EMDR-therapie effectief is voor mensen die zijn blootgesteld aan herinneringen aan gebeurtenissen die voldoen aan het A-criterium van PTSS in tegenstelling tot mensen die 'tekorten' hebben ondervonden, zoals emotionele verwaarlozing, waren wij geïnteresseerd in het differentiële effect van EMDR-therapie ten aanzien van herinneringen aan emotioneel misbruik, verwaarlozing en andersoortige nare gebeurtenissen. Patiënten werden verdeeld in drie groepen, op basis van hun meest voorkomende type herinnering. Onze hypothese was dat voor alle soorten herinneringen zou gelden dat na het toepassen van EMDR-therapie patiënten significant minder psychische problemen, die kenmerkend zijn voor een persoonlijkheidsstoornis, zouden ervaren.

Resultaten

Van alle patiënten rapporteerde 49% van hen emotionele verwaarlozing, 22,4% emotioneel misbruik en 26,5% een ander type gebeurtenis. Slechts één patiënt rapporteerde herinneringen die grotendeels voldeden aan het A-criterium van PTSS. Na vijf sessies EMDR-therapie werden middelgrote tot grote behandelresultaten gevonden voor herinneringen die waren gerelateerd aan verwaarlozing, en gemiddeld grote behandelresultaten voor herinneringen aan zowel emotionele mishandeling als andere typen herinneringen. Zie het kader voor het niveau van functi-

oneren van de patiënten voor en na de behandeling. Er konden geen significante verschillen in symptoomvermindering na toepassing van EMDR-therapie tussen de drie type herinneringen worden vastgesteld.

Conclusies

De resultaten ondersteunen het idee dat EMDR-therapie niet alleen een effectieve therapie is voor herinneringen die verband houden met A-criteria-waardige gebeurtenissen, maar dat EMDR ook effectief is voor herinneringen met andere aversieve gebeurtenissen die gerelateerd zijn aan een persoonlijkheidsstoornis.

Referenties

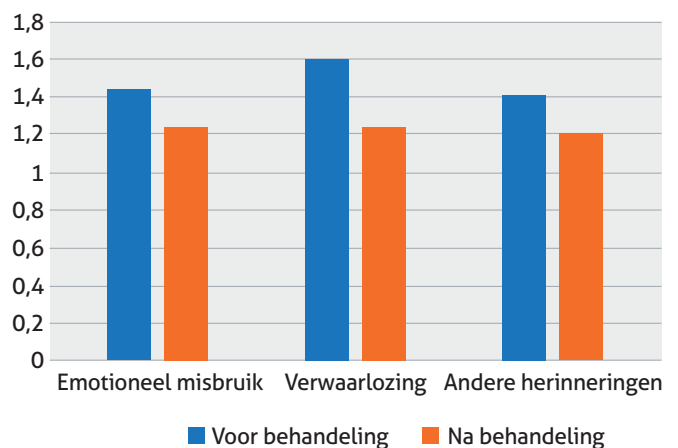
Battle, C.L.; Shea, M.T.; Johnson, D.M.; Yen, S.; Zlotnick, C.; Zanarini, M.C.; Sanislow, C.A.; Skodol, A.E.; Gunderson, J.G.; Grilo, C.M. et al (2004). Childhood maltreatment associated with adult personality disorders: Findings from the Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study. *Journal of Personality Disorders*, 18, 193–211. <https://www.deepdyve.com/lp/guilford-press/childhood-maltreatment-associated-with-adult-personality-disorders-hs-qTzcy6GL>

Hafkemeijer, L.; de Jongh, A.; van der Palen, J.; Starrenburg, A. (2020). Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) in patients with a personality disorder. *European Journal of Psychotraumatology*, 11, 1838777. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/202008198.2020.1838777>

Hafkemeijer, L., Starrenburg, A., van der Palen, J., Slotema, K., de Jongh, A. (2021). Does EMDR therapy have an effect on memories of emotional abuse, neglect and other types of adverse events in patients with a personality disorder? Preliminary data. *Journal of Clinical Medicine*, 10, 4333. <https://www.mdpi.com/2077-0383/10/19/4333>

Slotema, C.W.; Wilhelmus, B.; Arends, L.R.; Franken, I.H. Psychotherapy for posttraumatic stress disorder in patients with borderline personality disorder: A systematic review and meta-analysis of its efficacy and safety. *European Journal of Psychotraumatology*, 11, 1796188. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/20008198.2020.1796188>

Tabel 1. Het klachtniveau voor en na de behandeling van de drie categorieën herinneringen.

Ad de Jongh is GZ-psycholoog, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en aan PSYTREC.

Laurian Hafkemeijer is klinisch psycholoog en onderzoeker bij GGZ-Delfland en is EMDR-practitioner.